

Istorijski razvoj regionalne politike EU

1. Istorijski razvoj regionalne politike EU

1.1. Prva faza: 1958–1975

1.2. Druga faza: 1975–1986

1.3. Treća faza: 1986–1999

1.3.1. Prvi Delorov paket (1989–1993)-“ Stvaranje uspješnog jedinstvenog tržišta”

1.3.2. Drugi Delorov paket (1993–1999) – “Od JEA do Mاستrihta i dalje”

1.3.3. Uvođenje nomenklature teritorij. stat. jedinica – NUTS

1.3.4. Kohezioni fond

1.3.5. Komitet regiona

1.4. Četvrta faza: 2000-2006, “Agenda 2000”

1.5. Peta faza: 2007-2013, “Građenje zajedničke evropske budućnosti”

1.6. Programi Unije

1.7. Finansijska perspektiva 2014- 2020

2. Institucionalni okvir regionalne politike EU

Značaj regionalne politike za EU

„Evropa svoju budućnost vidi kao **ravnotežu između konkurencije i saradnje**, zajednički pokušavajući da usmjerava sudbine muškaraca i žena koji žive u njoj.

Da li je ovo lako uraditi? Ne. Snage tržišta su moćne. Ukoliko bismo sve prepustili slučaju, industrija bi bila koncentrisana na sjeveru, a nezaposlenost na jugu. Ali ove tržišne snage, ma koliko moćne bile, ne djeluju uvijek u istom pravcu.

Ljudski naponi i politička stremljenja su pokušaj da se obezbijedi ravnomjeran razvoj teritorija.“

*Izjava Žaka Delora iz 1989. godine,
predsjednika Evropske komisije (1985–1995.)*

Periodizacija istorijskog razvoja regionalne politike EU

1. **1958-1975.** – rana (skromna) faza, bez ozbiljnog pristupa regionalnoj politici
2. **1975-1986.** /po nekim autorima i do 1988./ – stvaranje novih instrumenata i jačanje postojećih, rast fondova
3. **1986-1999.** – period rasta fondova , povećanje efikasnosti korišćenih instrumenata i sredstava
4. **2000-2006.** – redefinisavanje nekih instrumenata, veliko proširenje EU
5. **2007-2013.** – regionalna politika dobija elemente EST kohezije
6. **2014-2020.** – integracija sa ciljevima Razvojne strategije EU – Evropa 2020

Od regionalne ka kohezijskoj politici

- **Regionalna politika** (*Regional policy*) , prethodni naziv, uži pojam
- **Kohezijska politika** (*Cohesion policy*), ovaj naziv se koristi već nekoliko godina: prvi put u III izvještaju o društveno-ekonomskoj koheziji 2004.
- **Značaj naziva :**
  - razlike unutar EU ne mogu se smanjiti isključivo smanjivanjem razlika u razvijenosti između pojedinih regija
  - u cilju poboljšanja njene uloge na globalnoj sceni, potrebno je jačati **unutrašnju koheziju EU koja ima svoj ekonomski, socijalni i teritorijalni aspekt**

Ekonomska, teritorijalna i socijalna kohezija unutar evropskih regiona

- Doprinosi **usklađenom i održivom razvoju** privrede unutar država članica, razvoju zapošljavanja i kvalitetu ljudskih potencijala u njima, kao i zaštiti i unapređenju saobraćajnih veza i životne sredine.
- Dodatni podsticaj **produbljavanju procesa integracija ili prihvatanju novih država članica**
- **REGIONALNA POLITIKA** (smanjenje dispariteta među regionima i obnavljanje starih industrijskih oblasti),
- **SOCIJALNA POLITIKA** (borba protiv dugoročne nezaposlenosti, razvoj obrazovanja i obuke), kao i
- **ZAJEDNIČKA POLJOPRIVREDNA POLITIKA** (prvenstveno dio koji se odnosi na pomoć ruralnom razvoju)

RAZVOJ REGIONALNE POLITIKE

I faza: 1958 - 1975

- EEZ6 – relativno homogeni nivo razvijenosti, osim juga Italije
- 6 zemalja, 174 mil stanovnika, 4 jezika
- države odgovorne, EU institucijama samo neke nadležnosti
- Član 2 Ugovora o osnivanju EEZ navodi principe na kojima se zasniva EEZ jedan od njih je **da se kroz Zajednicu unapređuje skladan, uravnotežen i održiv razvoj ekonomije**
- Ne postoji posebno poglavlje o regionalnoj politici u Ugovoru
- Nije postojala ni implicitna ni eksplicitna verzija regionalne politike EU
- U okviru politike konkurencije, daju se izuzeća za regionalnu državnu pomoć, ukoliko to odobri EK
- 60-te i 70-te bile su zlatno doba zapadnoevropskih ekonomija, uz proces jačanja socijalne demokratije, kao dominantnog političkog pravca
- Danas “visoko konkurentna socijalna tržišna privreda”

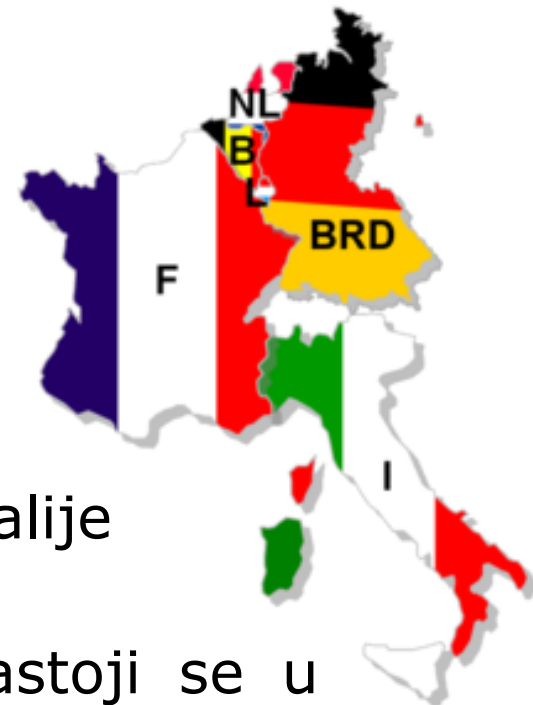
Karakteristike budžeta

- **1958 - 1970 (Budžet EEZ i ECUČ): nacionalne kontribucije**
- **Svaka od tri Zajednice (EEZ, EZUČ, Euroatom) imala je svoj budžet, koji se ujedinjuje 1965. godine**
- **1967 – budget EU bio manji od 10 mlrd €**
- **1977 – 30 mlrd €, danas preko 130 mlrd €**

Jug Italije

- Zemlje osnivači EEZ su bile sličnog nivoa razvijenosti regiona, osim regiona južne Italije
- **Mezzogiorno**, region u južnoj Italiji, sastoji se u stvari od regija Abruco, Molize, Kampanija, Pulja, Basilikata, Kalabrija i ostvrskih subregiona, odnosno Sicilije i Sardinije.
- **PROTOKOL O MECOĐORNU** - dodat Ugovoru o osnivanju EEZ (1957)
- Neuravnoteženost juga Italije sa ostalim regionima Zajednice definisana je i određena *Protokolom o Mecođornu*, koji je dodat Ugovoru iz Rima

EIB

- **EVROPSKA INVESTICIONA BANKA (EIB)** - Obezbjedenje sredstava po niskim KS za nerazvijena područja država članica.

Cilj: da se raspodijele troškovi među regionima, za izgradnju Evrope, tako što bi se odobravali dugoročni krediti u cilju ujedinjenja Evrope.

Pomaže finansiranje investicionih programa uz učešće strukturnih fondova i drugih finansijskih instrumenata Unije koji doprinose balansiranom razvoju Unije.

95% kredita ide državama članicama, 5% državama u procesu pridruživanja.

Osnovana je 1958.godine u Rimu, Ugovorom o osnivanju EEZ.

Akcionari EIB su države članice. Prema tom vlasništvu, EIB, kao kreditni institut, ima mogućnosti na na tržištu kapitala nabavi novac po veoma povoljnim uslovima, pošto ima klasifikaciju rejtinga AAA.

- **Ciljevi EIB:**

1. razvoj evropske industrije,
2. razvoj malih preduzeća,
3. stvaranje transevropskih mreža,
4. podrška informacionim tehnologijama,
5. zaštita životne sredine,
6. poboljšanje zdravlja i obrazovanja

Osnovana prva dva strukturna fonda: ESF i EAGGF

-**1958 - EVROPSKI SOCIJALNI FOND (ESF)**- Borba protiv nezaposlenosti naročito mladih i povećanje mobilnosti radne snage unutar EU.

-**Ciljevi Fonda** su da podrži konvergenciju (približavanje) među državama članicama i regijama, te regionalnu konkurentnost i zapošljavanje.

Sredstva Fonda usmjeravaju se za

- prilagođavanje radnika i kompanija,
- programe cjeloživotnog učenja,
- planiranje i širenje inovativnih organizacija rada,
- olakšavanje pristupa zaposlenju i tržištu rada,
- socijalnu uključenost i nediskriminaciju na tržištu rada,
- jačanje ljudskih potencijala kroz reformu sistema obrazovanja i stručnog usavršavanja,
- promociju partnerstva u reformi oblasti zapošljavanja i socijalne uključenosti, te
- razvoj institucionalnih kapaciteta i povećanja efikasnosti javne uprave na državnom, regionalnom i lokalnom nivou.

1965 - EVROPSKI FOND ZA UPRAVLJANJE I GARANCIJE U POLJOPRIVREDI (EAGGF) - Fond za podršku proizvodnji kroz podršku cijenama i strukturnu podršku poljoprivredne proizvodnje.

- osnovni instrument za finansiranje ZPP
- za finansiranje poljoprivrednih tržišnih organizacija, seoskog razvoja i određenih veterinarskih troškova i troškova informisanja vezanih za zajedničku poljoprivrednu politiku.
- **Ideja:** farmeri širom EEZ da budu subvencionisani iz zajedničkog fonda, da bi se izbjegao "rat subvencijama" među državama članicama u kojim zemlje koje nisu u stanju da zaštite svoju poljoprivredu tarifama ili drugim barijerama od drugih članica (otvaranjem tržišta), daju direktnu podršku farmerima kao odgovor na prijetnje za koje misle da dolaze od susjedne poljoprivredne politike.
- Kada je Rimski ugovor potpisan 1957., **25%** radne snage Francuske je obradivalo zemlju. 50 godina kasnije, manje od **5%** francuske radne snage je ostalo na farmama i ti farmeri proizvode oko **2%** francuskog domaćeg proizvoda. Ali Francuska i dalje prima 9 mlrd € godišnje putem poljoprivredne pomoći iz Brisela tj. oko **20%** ukupnog budžeta CAP. Istovremeno Nemačka je najveći ulagač u CAP.

- Evropski poljoprivredni fond za ruralni razvoj i Evropski fond za garancije u poljoprivredi (**EUROPEAN AGRICULTURAL FUND FOR RURAL DEVELOPMENT - EAFRD AND EUROPEAN AGRICULTURAL GUARANTEE FUND - EAGF**) su instrumenti podrške CAP EU koji su uspostavljeni u finansijskoj perspektivi 2007– 2013 godina. Ovi instrumenti zamijenili su EAGGF.
- **Evropski poljoprivredni fond za ruralni razvoj - EAFRD** -
- **u četiri segmenta**: 1. poboljšanje konkurentnosti sektora poljoprivrede i šumarstva, 2. poboljšanje životne sredine, 3. kvalitet života u ruralnim područjima i diverzifikacija ruralne ekonomije, i 4. leaderski pristup (izgradnja lokalnih kapaciteta zapošljavanja i diverzifikacije ruralne ekonomije).
- **EAGF - Evropski fond za garancije u poljoprivredi** usmjeren je na podršku održive poljoprivrede.
- Preko ovog fonda se, između ostalog, osigurava povrat novca za izvoz poljoprivrednih proizvoda u zemlje nečlanice i direktna plaćanja evropskim poljoprivrednicima.

II FAZA RAZVOJA 1975 – 1986.

- 1973 - ULAZAK UK, IE I DK U EZ (**EU 9**),
- 1981 - GRČKA, i 1986 - ES i PT (**EU-12**)

- **1970 – prvi “Budžetski sporazum”**, uvode se instituti **sopstvenih izvora finansiranja u budžet EEZ** (*Own Resource System*).

- **IZVORI BUDŽETA:**
  - A. **Tradicionalni sopstveni izvori (TOR):** carine (custom duties), dažbine na šećer (sugar levies) i prelevmani na uvoz poljoprivrednih proizvoda (agricultural duties)
  - B. **Prihodi od PDV-a** (A+B=sopstveni izvori prihoda)

  - C. **Nacionalne kontribucije** (četvrti sopstveni izvor koji je uveden **1988**, baziran na obračuni GNI, plafoniranje sopstvenih sredstava fiksira se za MFF u % GNI); ukupna nacionalna kontribucija je B+C;

- Početkom osamdesetih godina, PDV je bio najvažniji izvor punjenja Budžeta Zajednice sa 57,6%, zatim prelevmani na uvoz poljoprivrednih proizvoda – 31,8% i carine prema trećim zemljama – 10,5%.

Osnivanje ERDF

- **1975 - OSNIVANJE EVROPSKOG FONDA ZA REGIONALNI RAZVOJ (ERDF)** – unapređenje ekonomske i socijalne kohezije kroz projekte u oblasti nauke, inovacija, životne sredine i infrastrukture u manje razvijenim regionima.
- **Glavni cilj:** unapređenje ek. i soc. kohezije finansiranjem projekata u oblasti nauke, inovacija, životne sredine i infrastrukture u manje razvijenim regionima
- Od početka ga je pratio **konflikt između razvojne i kompenzatorne funkcije**. Prvo je razdioba bila kroz nacionalne kvote, a od 1979. postepeno dio sredstava se dalje EK da ona raspoređuje po projektima (prvo 5%, pa 12%..). Od 1984. "indikativni okviri"
- **1985 - INTEGRISANI MEDITERANSKI PROGRAMI (IMP)**- pomoć mediteranskim oblastima Francuske, juga Italije, cijele Grčke (kojoj je pripalo oko 30% ovih sredstava) – za poljoprivredu, turizam, MSP; ovaj instrument kombinovan sa drugim instrumentima (ERDF, ESF, EAGGF, kao i kredimima EIB)

UK correction – Britanski rabat (od 1985)

- **BRITANSKO BUDŽETSKO PITANJE** – VB od početka počela značajno da doprinosi budžetu EU i CAP. - VB imala mali i efikasan poljoprivredni sektor koji nije mnogo povlačio preko EAGGF: VB više plaćala EZ nego što je povlačila. Istovremeno, VB bila veliki uvoznik hrane iz bivših kolonija. Ulaskom u EU - velike uvozne dadžbine na te proizvode;
- **1984** – dogovorene **reforme** prihvatljive za VB: smanjenje zajedničkih poljoprivrednih cijena, smanjenje proizvodnih kvota za mlijeko. Za VB uveden **budžetski povraćaj**, kako bi se smanjio neto doprinos VB budžetu EZ

III FAZA RAZVOJA REG.POL. EU 1986 – 1999.

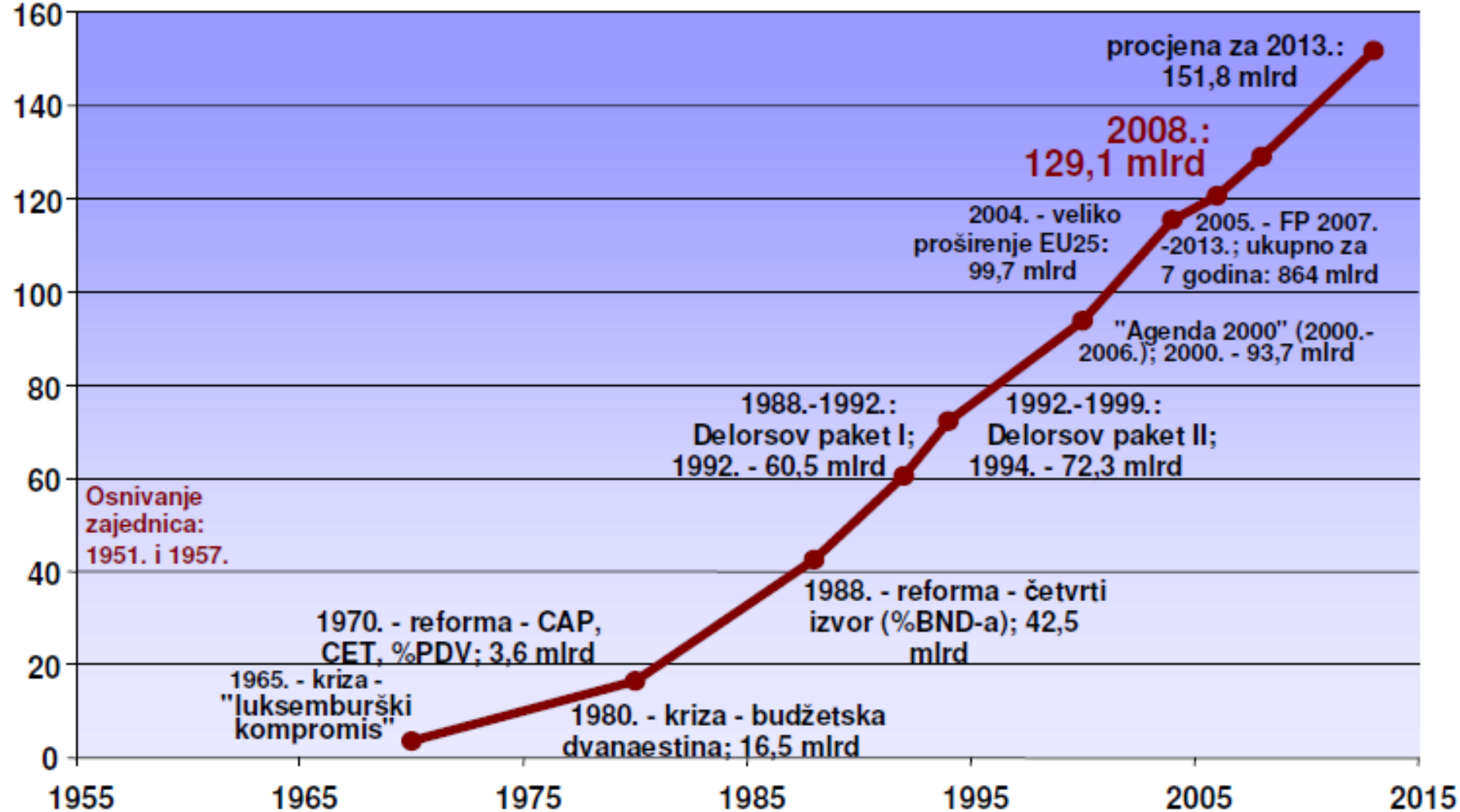
Instucionalizacija evropske regionalne politike

- **SLABLJENJE KONKURENTSKE POZICIJE EVROPSKIH PREDUZECA PREMA SAD I JAPANU** – inflacija, nezaposlenost, opšta recesija evropske ekonomije osamdesetih
- ZAKLJUČAK JE BIO DA SA MO **JEDINSTVENO EVROPSKO TRŽIŠTE** MOŽE BITI ODGOVARAJUĆE RJEŠENJE NASTALIH PROBLEMA
- **GLAVNI ASPEKTI PROGRAMA JEDINSTVENOG TRŽIŠTA:** ukidanje NTB, povećanje konkurencije, saradnja p-ća u oblasti R& D, dalja liberalizacija i rast mobilnosti svih faktora, monetarna integracija, socijalna zaštita .
- ŽAK DELOR 1985. DOLAZI NA ČELO KOMISIJE, JUNA 1985. EVROPSKI SAVJET JE ODOBRIO "**BIJELU KNJIGU**", A U DECEMBRU 1985. MEĐUVLADINIM PREGOVORIMA USVOJEN JE **JEDINSTVEN EVROPSKI AKT (JEA), tj. Single European Act - SEA.**
- SEA je utvrdio osnove kohezivne politike, uveden poseban naslov u okviru regionalne politike: **Ekonomska i socijalna kohezija**

- **KLJUČNI INSTRUMENTI REG. POLITIKE SU:**
strukturalni fondovi /ESF, ERDF, EAGGF/,
koordinacija ekonomskih politika država članica u
oblasti regionalne politike, i sredstva EIB
- **Ekonomске slobode** – pretpostavka razvoja
koncepta jedinstvenog tržišta EU
- **Od 1988** – reforma budžeta EU – uvođenje
četvrtog vlastitog izvora (% GNI)
- Povećanje **budžetske discipline**
- Uvode se prve višegodišnje **finansijske
perspektive** (I i II Delorov paket)

IV sopstveni izvor - % od GNI

- **BDP**, Bruto domaći proizvod (*Gross Domestic Product, GDP*) je makroekonomski indikator koji pokazuje vrijednost finalnih dobara i usluga proizvedenih u zemlji tokom godine, izraženo u novčanim jedinicama. BDP predstavlja tržišnu vrijednost ukupne mase proizvoda (dobara i usluga) proizvedenih u određenoj zemlji za određeni period vremena. Vrijednost cjelokupne društvene proizvodnje u jednoj godini. U obračun BDP domaće zemlje ulaze i robe koje su na teritoriji domaće zemlje proizvele strane kompanije odnosno građani (rad crnogorskog radnika u Austriji dio je austrijskog BDP, jer je njegovim radom proizveden određeni proizvod na teritoriji Austrije), kao što je i rad građanina Austrije na privremenom radu u Crnoj Gori dio BDP Crne Gore.
- **BND** (GNI, *Gross National Income*) bruto nacionalni dohodak – razlikuje se od BDP, jer isključuje dohotke koji su strani građani ostvarili u domaćoj zemlji odnosno uključuje dohotke koji su domaći građani ostvarili u inostranstvu (ne uzima se u obzir dohodak našeg građanina ostvaren u Austriji, jer je dohodak ostvaren van granica zemlje)
- GNI % se mijenjao, pa je 1995. godine sredstva u budžetu EU obuhvatala prihode od GNI-a u iznosu od 1,21%, a 1999. godine je taj procenat povećan na 1,27% GNI-a. U Finansijskoj perspektivi 2007-2013. taj procenat je 1,24%.

Budžet EU – 1967 (manje od 10 mlrd €), 1977 – 30; 90-ih više od 70 mlrd €, 2000-ih više od 90 mlrd €, - Danas preko 130 mlrd €

PRVI DELOROV PAKET (1989-1993)

“Stvaranje uspješnog jedinstvenog tržišta”

- **Prva finansijska perspektiva** usvojena je 30 godina nakon osnivanja EEZ
- PROBLEMI REGIONALNOG RAZVOJA PO PRVI PUT SE JAVLJAJU POD ZASEBNIM NASLOVOM (XIV) U JEA (SEA) - **EKONOMSKA I SOCIJALNA KOHEZIJA**
- PRVIM DELOROVIM PAKETOM DOSTIGNUT PROJEKTOVANI CILJ - 1991. POTPISAN UGOVOR O EU, MASTRIHT, (NA SNAZI OD 1993)
- Trostubna organizacija - 1. zajedničko tržište, politike i EMU, 2. CFSP, 3. JLS.

PRVI DELOROV PAKET (1989-1993)

NOVINE:

1. **UDVOSTRUČENJE STRUKTURNIH FONDOVA** KOJI SU DOSTIGLI 25% BUDŽETA EZ U 1992 (1987 bili 9,1%),
2. UTVRĐIVANJE **NAČELA** VODJENJA STRUKTURNIH OPERACIJA,
3. **UTVRĐIVANJE CILJEVA I STANDARDA**, KOJE TREBA REGIONI DA ISPUNE DA BI STEKLI PRAVO NA DOBIJANJE REGIONALNE POMOCI.
4. **SUKOB MEDJU CLANICAMA** (ZBOG UDVOSTRUCENJA FONDOVA) KOJI JE RAZRIJESEN U BRISELU 1988. TIME STO JE NJAMACKA PRISTALA DA PLATI VECI DIO TROSKOVA DELOROVOG PAKETA 1 (protiv rasta budžeta bila UK, za bile veoma aktivne siromašnije države –IE, ES, PT, EL; FR i DE bile za novu strukturnu politiku, ali bez izmjena CAP)

INSTRUMENTI REGIONALNE POLITIKE:

- EIB
- STRUKTURNI FONDOVI (ERDF, ESF, EAFFG)
- KOORDINACIJA EK.POLITIKA MS ZA REGIONALNI RAZVOJ

NAČELA VOĐENJA STRUKTURNIH OPRERACIJA U OSTVARIVANJU EKONOMSKO- SOCIJALNE KOHEZIJE

- **NAČELO PROGRAMIRANJA** - uvođenje finansiranja srednjoročnih programa umjesto projekata,
- **NAČELO KONCENTRACIJE** - koncentracija fondova na problematične regione, poštovanje geografskih i ekonomskih kriterijuma za sticanje prava na strukturnu pomoć.
- **NAČELO DODAVANJA**- sredstva EU kao dodatak sredstvima nacionalnih vlada, za njihovo bolje integrisanje (kofinansiranje).
- **NAČELO PARTNERSTVA**-veće angažovanje lokalnih i regionalnih organa vlasti u planiranju, odlukama i sprovođenju struk. fondova unapređenje položaja lokalnih i regionalnih vlada. Iz ovog načela je iznikla ideja osnivanja Komiteta regiona.
- **NAČELO OCJENJIVANJA I VIDLJIVOSTI PROGRAMA** – praćenje i vrednovanje

1988 - 5 glavnih ciljeva regionalne politike

kod finansiranja projekata iz strukt.fondova za EU-12

- **CILJ 1-** obuhvatao manje razvijene regione sa BDP/pc u PKS manjim po glavi stanovnika od 75% EU prosjeka. ESF, ERDF, EAGGF, do 70% ukupne pomoći
- **CILJ 2** -regioni sa nerazvijenom industrijom u kojima je nivo nezaposlenosti bio iznad prosjeka EU. Za MSP, preko ERDF, ESF i EIB, oko 11% pomoći.
- **CILJ 3** - borba protiv dugoročne nezaposlenosti, pomaže radnike preko 25 god. Starosti koji su nezaposleni duže od 12 mjeseci /ESF/.
- **CILJ 4** - olakšana profesionalna integracija mladih ispod 25 god. starosti /ESF/.Cilj 3 i 4 zajedno do 10% ukupne pomoći.
- **CILJ 5** - promocija seoskog razvoja prevashodno kroz diversifikaciju tradicionalnih poljoprivrednih aktivnosti.Oko 9% pomoći, kroz EAGGF

1990. Demokratska republika Njemačka postala sastavni dio Savezne republike Njemačke

- 5 novih pokrajina (Lender) postale 5 najsiromašnijih regiona EZ
- Nije bilo moguće dodati nove regione na postojeće za pružanje pomoći kroz fondove
- Za njihovu strukturnu konvergenciju i prepreme za ulazak na zajedničko tržište osmišljen je **posebni program za istočnonjemačke pokrajine** – 3 mlrd ekija za period 1991-1993. godine

DRUGI DELOROV PAKET (1993-1999.)

“Od JEA do Mاستrihta i dalje”

- Edinburg (1992) - iznos **strukturnih fondova** povećao sa 18,6 mlrd ekija (1992) na 30 mlrd ekija 1999.godine (cijene iz 1992.godine), dostigavši ukupno 177 mlrd ekija za budžetski period 1993-99.godina, ili **36% budžeta EU**.
- Fondovi nisu udvostručeni, kao što se očekivalo, ali je rast fondova ipak značajan (oko **40%**), što predstavlja drugo veliko povećanje u periodu od 5 godina, poslije reforme iz 1988. godine.
- Istovremeno, direktna davanja država članica u budžet EU određena su na nivou od **1,27% BDP**.
- Iz strukturnih fondova najviše su dobijale sljedeće zemlje: ES 22,9%, IT 14,2%, DE 14,2%, EL i PT po 10%, UK 8,2% (poslije povrata), FR 8,6% i IE 4%.
- VELIKA BRITANIJA se (opet) protivila POVEĆANJU IZNOSA SREDSTAVA namijenjenih STRUKTURNIM FONDOVIMA.
- **Osniva se IV finansijski instrument - za smjernice u ribarstvu** (*Financial Instrument for Fisheries Guidance - FIFG*), za restrukturiranje sektora ribarstva, ravnotežu u eksploataciji, da osnaži konkurentnost i razvoj p-ća u ovoj obalasti, tj. da revitalizuje regione koji od ribarstva žive

CILJEVI REGIONALNE POLITIKE 1993-1999.

○ IZMJENE CILJEVA U PERIODU 1993-1999:

- CILJ 1- obuhvatao manje razvijene regione sa BDP/pc u PKS manjim od 75% EU prosjeka (67,6% ukupnih sredstava strukturnih fondova).
- CILJ 2 - regioni sa nerazvijenom industrijom u kojima je nivo nezaposlenosti bio iznad prosjeka EU (11,1%).
- CILJ 3- borba protiv dugoročne nezaposlenosti i lakša integracija mladih ljudi i drugih društvenih grupa na tržištu rada.
- CILJ 4- pomoć prilagođavanju radnika industrijskim promjenama (zajedno 3-4 ciljevi dobili 10,9% sredstava).
- **CILJ 5a** - namijenjen prilagođavanju sektora poljoprivrede i ribarstva zajedno sa reformom zajedničke poljoprivredne politike (5%).
- **CILJ 5b** - pomoć ekonomskoj diversifikaciji osjetljivih seoskih područja (4,9%).
- **CILJ 6** -namijenjen je strukturnom prilagođavanju regiona sa izuzetno niskom stopom naseljenosti (0,5%)-**Svedska i Finska**.

JEDNOOBRAZNA REGIONALNA STATISTIKA

- **EUROSTAT** je sredinom devedesetih uveo nomenklaturu teritorijalnih statističkih jedinica –NUTS
- **NUTS** predstavlja kategorizaciju na bazi objektivnih kriterijuma koji predstavljaju **osnov za dodjelu pomoći**
- **3 NIVOVA KLASIFIKACIJE**: svaka država članica bila je podijeljena na nekoliko NUTS I regiona; svaki od njih se dijeli na NUTS II regione, koji se opet dijele na NUTS III regione

NUTS nivo / broj stanovnika	Minimum	Maksimum
NUTS 1	3.000.000	7.000.000
Glavni socioekonomski regioni		
NUTS 2	800.000	3.000.000
Osnovni regioni za sprovođenje regionalne politike		
NUTS 3	150.000	800.000
Onoliko mali regioni, za specifične razvojne "dijagnoze"		

NUTS klasifikaciju treba posmatrati kao zajednički imenitelj za prikupljanje, obradu, analizu i diseminaciju kvalitetnih, pravovremenih i nepristrasnih statističkih podataka i informacija, koji se prikupljaju na nivou teritorijalno zaokruženog dijela (regiona), sa skupom karakteristika koje ga čine specifičnim, a sve u cilju dobijanja objektivne slike realne razvijenosti jednog regiona

KOHEZIONI FOND - KF

- **Protokol o ekonomskoj i soc. koheziji EU (kao Aneks JEA)** utvrđuje da će Zajednica finansirati članice čiji je BDP manji od 90% prosjeka EU (NAJAVLJENO OSNIVANJE KF)
- član 161 JEA navodi da će Kohezioni fond obezbijediti finansijsku pomoć u oblastima **životne sredine i transevropskih mreža**
- **Da bi se omogućilo manje razvijenim zemljama da ispune kriterijume konvergencije** (što je brže moguće) osnovan je **KOHEZIONI FOND**
- PROJEKTI KOJI SE FINANSIRAJU IZ KF NE MOGU BITI FINANSIRANI IZ DRUGOG STRUKTURNOG FONDA
- Svi projekti moraju da prođu evaluaciju Komisije, obično uz pomoć EIB, i moraju da imaju obim koji bi garantovao srednjoročnu ekonomsku i socijalnu korist koja bi bila srazmjerna rasporedjenim sredstvima (ukupna vrijednost projekta mora biti iznad 10 mil €)
- **Ukupna pomoć iz KF i strukturnih fondova ne može preći 4% BDP za period 2000-2006**
- KF za razliku od strukturnih fondova pomaže **nekolicini država članica** u finansiranju važnih pojedinačnih projekata, uz poštovanje kriterijuma konvergencije.
- **KF 1993-99: Irskoj 9%, Spaniji 55%, Portugaliji i Grčkoj po 18%.**
- Kohezione zemlje – 63 mil stanovnika – oko 25% stanovn. EU

KOMITET REGIONA

- STVARANJE KOMITETA REGIONA (KR), savjetodavno tijelo osnovano UEU.
- KR daje mišljenja EK i Savjetu, koja nisu obavezujuća, ali su važna
- CILJ OSNIVANJA KR BIO JE:
  1. Zbog neophodnosti da se gotovo $\frac{3}{4}$ zakonodavstva sprovodi na lokalnom i regionalnom nivou, pa je imalo smisla da se čuje glas predstavnika ovih institucija KAD SE KREIRAJU PROPISI I PRAVILA.
  2. Strah da se interesi običnih građana zanemaruju

IV FAZA RAZVOJA REG.POL.EU

Finansijska perspektiva 2000 – 2006, pod nazivom “AGENDA 2000”

Stavke budžeta EU	2000-2006	%
Poljoprivreda (ZPP i rur.razvoj)	330,5	46,1%
Strukturne aktivnosti (reg.politika, EST kohezija, ribarstvo..)	258,6	36%
Unutrašnje politike - npr: transport i infrastruktura, obrazovanje i trening, kultura, zapošljavanje, razne aktivnosti vezane za unutrašnje tržište, mediji, energetska politika, politika zaštite životne sredine, zdravlje i zaštita potrošača, istraživanje i tehnološki razvoj, kao i oblast pravde i bezbjednosti, itd	51,9	7,2%
Spoljašnje akcije	34,5	4,8%
Administracija	38	5,3%
Rezerve	4,1	0,6%
Ukupne obaveze (mlrd €)	717,6	100%

AGENDA 2000. godine

- ciljevi REGIONALNE POLITIKE -

Redefinisani ciljevi (broj ciljeva smanjen na 3):

- CILJ 1 - obuhvatao manje razvijene regione sa BDP/pc manjim od **75% EU prosjeka**.
- CILJ 2 - regioni koje očekuje **ekonomsko i socijalno restrukturiranje** (oblasti pogođene promjenama u industrijskom sektoru, ribarstvu ili sektoru usluga; seoske oblasti koje propadaju zbog nedostatka ekonomske diversifikacije; gradske četvrti koje trpe zbog gubitka ekonomske aktivnosti;)
- CILJ 3- pomoć državama članicama u razvoju **ljudskih resursa**, radi suzbijanja nezaposlenosti (za obrazovanje, stručno usavršavanje i zapošljavanje, za cijelu EU, osim onog dijela koje pokriva cilj 1).

CAP u Agendi 2000 (Zaj.polj.politika)

- 1979, max budžet – 79% budžeta EZ
- Mekšarijeva reforma, postepeno smanjenje, danas ispod 40%
- Da bi zemlje petog proširenja mogle da pristupe CAP, ona je morala prvo da se reformiše (smanji)
- **Prijedlozi:**
- smanjenje subvencionisanja cijena poljoprivrednih proizvoda za 1/3 i dalji prelazak na **direktna plaćanja**, tranzicioni period za pristup novih država članica fondovima CAP
- **Djelimična renacionalizacija CAP** – države da preuzmu sufinansiranje direktnih plaćanja farmerima i do 25%
- **CILJEVI CAP:**
  1. povećanje produktivnosti poljoprivredne proizvodnje i optimalno iskorišćavanje faktora proizvodnje, posebno radne snage;
  2. povećanje standarda života u poljoprivredi, povećanje primanja;
  3. stabilizacija poljoprivrednog tržišta;
  4. osiguranje dostupnosti i snabdijevanja potrošača;
  5. osiguranje dostupnosti po razumnim cijenama.

Kompromis država članica u susret velikom proširenju (1999, Berlin)

- U FP 2000-2006 **CAP paket** – oko 41 mlrd € godišnje (oko 40% budžeta), a strukturne aktivnosti su presle 258 mlrd € (oko 35% budžeta), po reviziji MFF iz 2004. godine
- Strukturne akcije se sprovode u cilju EST kohezije
- **Broj ciljeva** smanjen na 3
- **Broj stanovnika** koji živi u regionima koji primaju podršku smanjen sa 51% na 42%
- Za regione koji su izgubili pravo na pomoć određen **tranzicioni period**
- **Kohezione zemlje EU-15** sačuvala su pravo na sredstva KF – ukupno **28** mlrd €
- Budžetski okvir – 1,27% BDP
- **UK sačuvala rabat**, Njemačkoj smanjena obaveza neto doprinosa
- Primjena načela koncentracije dovela do **smanjenja broja inicijativa** Zajednice sa 13 na samo 4
- Za zemlje petog proširenja obezbijedena **pretpristupna** (23,4 mlrd ili 3,6% budžeta EU), ali **i postpristupna podrška / kompenzacija novim državama članicama nakon pristupanja, da se posepeno prilagode strukturnim fondovima** (3,75 mlrd mlrd €)
- Za Zapadni Balkan – program **CARDS** - Community Assistance for Reconstruction and Development

4. Vanjske aktivnosti	34.486	4,6% budžeta EU
CARDS	5.385	16% linije 4.

EU15 (2001) – razlike regiona

U **II izvještaju o ekonomskoj i socijalnoj koheziji (2001)**, prije petog proširenja, za EU-15 se navodi:

- države članice EU mogle bi se podijeliti u dvije kategorije:
- Prvu kategoriju čine države koje zaostaju, kao što su **Portugalija, Španija, Grčka** (BDP/pc u PPS **67-82% prosjeka EU**).
- Druga grupa sastoji se od zemalja gdje je ovaj pokazatelj iznad prosjeka EU.
- Razlike u razvijenosti regiona su se smanjile, ali ne toliko koliko razlike među pojedinim zemljama.
- Disproporcije između regiona su ostale podijeljene na dvije ose: **sjever – jug, i centar – periferija**.
- Veliki doprinos konvergenciji i smanjenju regionalnih razlika može se pripisati **strukturnim fondovima** i njihovim investicijama
- Međutim, veoma je teško precizno izračunati **stvarni uticaj** strukturne politike EU i izolovati je od drugih izvora privrednog rasta i konvergencije, a u slučaju zemalja srednje i istočne Evrope, od procesa političkih i socijalnih promjena (demokratskih reformi, izgradnje i jačanja institucija i dr.).

PROMJENE NAKON PROŠIRENJA

- Pristupanje novih članica dalo je istim slobodan pristup strukturnim fondovima, kohezionom fondu i komunitarnim inicijativama
- Pomoć i starim i novim MS max 4% BDP .
- Iz strukturnih fondova novim članicama bilo je namijenjeno 14,2 mlrd €, a 7,6 mlrd € iz KF

PRIORITETI BUDUĆE KOHEZIONE POLITIKE:

- Pomoć svim članicama čiji je prosjek ispod 75% BNP po glavi stanovnika
- Pomoć područjima koja podliježu statističkom efektu
- Jačanje prekogranične, transevropske i međuregionalne saradnje
- Pomoć siromašnim urbanim i ruralnim područjima

- **POSTEPEN RAST IZDVAJANJA ZA REGIONALNU POLITIKU:**
1984. – 11,5% M 1988. – 15,1%, 1993. – 31% , 1999. – 36% , 2007.–
2013. – 35,6%

Peta faza: 2007 – 2013. godine

**“Građenje zajedničke
evropske budućnosti”**

FINANSIJSKA PERSPEKTIVA EU (MFF EU 2007 – 2013)

Obaveze / prioriteti	Total	%
1. Održivi rast	385.392	44,6
1a. Konkurentnost za rast i zaposlenost	77.362	9,0
1b. Kohezija za rast i zaposlenost	308.030	35,6
2. Očuvanje i upravljanje prirodnim resursima	367.944	42,6
od čega: tržišni troškovi i direktna plaćanja	293.105	33,9
3. Državljanstvo i JLS (sloboda, sigurnost, pravda)	10.770	1,2
4. EU kao globalni partner - IPA, ENPI, RAZVOJNA SARADNJA, EK. SARADNJA, HUMANITARNA POMOC, MARKOFIN. POMOC I INSTRUMENT FINANSIJSKE STABILNOSTI	49.463	5,7
5. Administracija	49.800	5,8
6. Kompenzacije	800	0,1
Ukupn. preuzete obaveze (mlrd. €)	864.169	100
% GNI	1,04	
Ukupna plaćanja	820.600	
Plafon doprinosa, % GNI	1.00	
Raspoloživa margina	0,24	
Plafon obaveza, u % GNI	1.24	

Prihodi budžeta EU

Sredstva za ove namjene obezbjeđuju se iz **prihoda budžeta EU**, koji se puni iz:

1. tradicionalnih vlastitih prihoda (1. prihoda od carina na uvoz poljoprivrednih proizvoda i 2. davanja za šećer i glukozu) koji su oko **11,7%** budžetskih prihoda;
2. dijela prihoda od VAT (**11,5%**) i
3. direktnih kontribucija kao dijela GNI država članica (**77%** budžetskih prihoda EU)

Doprinos država članica bužetu EU (Budžet EU = 100%)

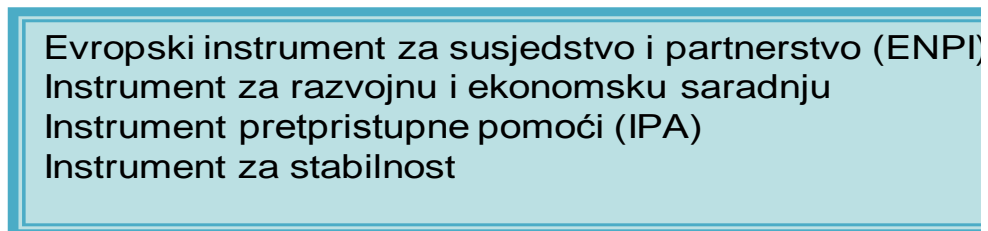
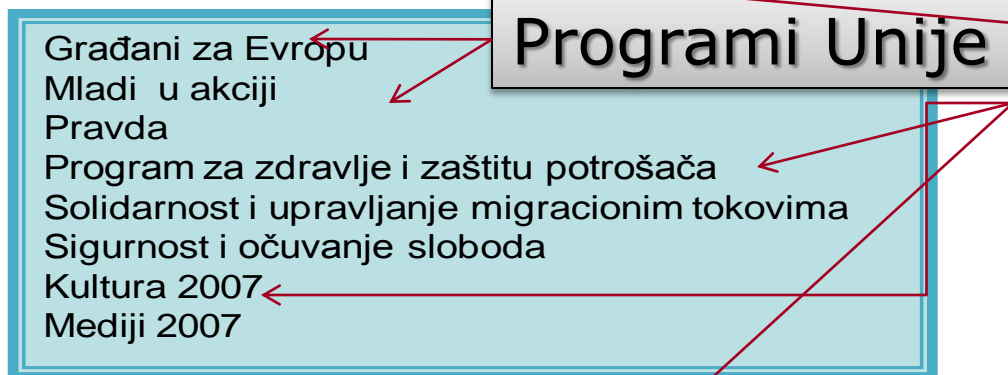
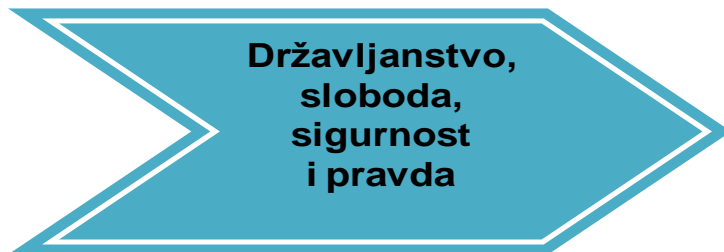
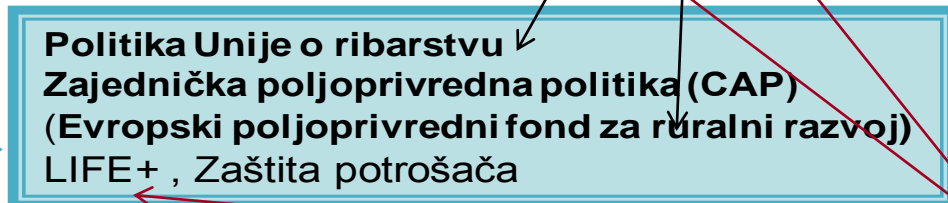
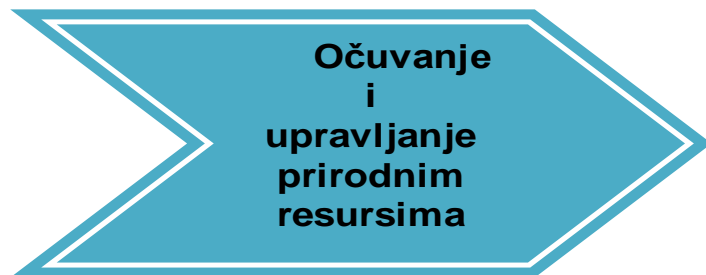
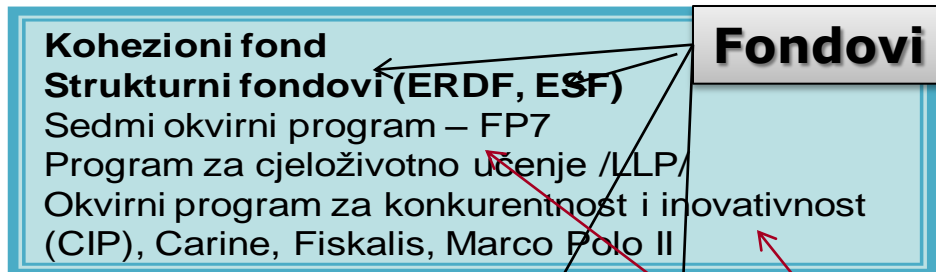
Primjer izdvajanja država članica u Budžet EU
(Procjena EK za MFF 2007-2013, napravljena 2005)

Država	%	Država	%	Država	%	Država	%
Belgija	3,53	Španija	7,85	Luksemburg	0,27	Rumanija	0,37
Bugarska	0,14	Francuska	19,55	Mađarska	0,55	Slovenija	0,18
Češka	0,51	Irska	0,91		0,03	Slovačka	0,21
ška	2,00	Italija	12,86	Holandija	4,85	Finska	1,47
Njemačka	20,50	Kipar	0,09	Austrija	2,41	Švedska	2,74
Estonija	0,05	Latvija	0,07	Poljska	1,30	V.Britanija	14,82
Grčka	1,47	Litvanija	0,12	Portugalija	1,15		

BUDZETSKA POGLAVLJA

IZVORI FINANSIRANJA

CILJEVI 2007-2013	STRUKTURNI FONDOVI I INSTRUMENTI		
1. KONVERGENCIJA - 282,8 mlrd € (81,5%)	ERDF	ESF	<u>KOHEZIONNI FOND</u> (69,5 mlrd. €) za EU-12, Portugal, Grčku i Španiju u prel. periodu
(ispod 75% prosjeka BPD/pc EU) (84 regiona u 18 zemalja, što čini 154 mil. st. (31% stanovnika EU)) + 16 regiona sa 16,4 mil. st.			
2. REGIONALNA KONKURENTNOST I ZAPOSŁJAVANJE – 55 mlrd € (16%)	ERDF	ESF	
(168 regiona iz 19 EU zemalja, sa 314 mil. st.)			
3. EVROPSKA TERITORIЈALNA SARADNЈA - 8,7 mlrd. € (2,4%)	ERDF		
(prekogranična saradnja) za 187 mil stan.			
	Fizička infrastruktura, inovacije, investicije i sl.	Strucna obuka, pomoć pri zapošljavanju i sl.	Infrastruktura: saobraćaj, zaštita životne sredine, obnovljiva energija
	Sve države članice i regioni		Države članice sa BDP/pc ispod 90%

Principi korišćenja strukturnih fondova

- **Programiranje** – priprema višegodišnjih programa trošenja sredstava iz strukturnih fondova u skladu sa ciljevima RR
- **Koncentracija** – usmjeravanje fondova tamo gdje su najpotrebniji
- **Kofinansiranje** – EU i MS
- **Partnerstvo** – saradnja svih nivoa vlasti u MS i EK

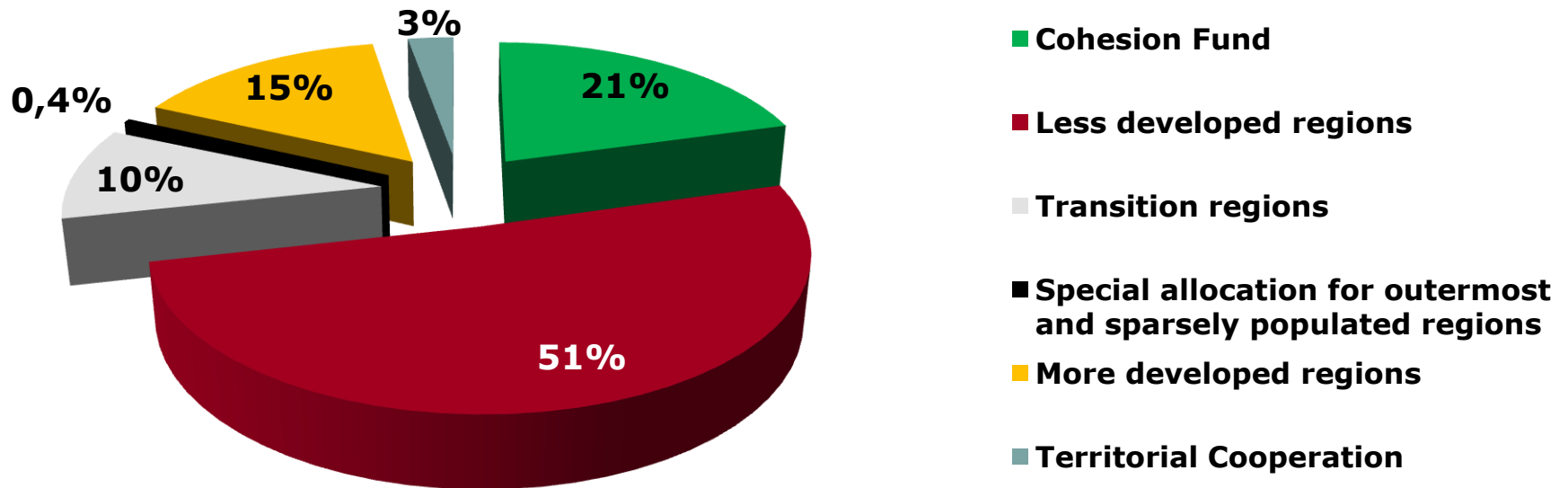
MFF 2014-2020 – Koncentracija na ciljeve Razvojne strategije Evropa 2020

<i>(EUR million - 2011 prices)</i>	Total 2014-2020		Total 2007-2013		Comparison in bn EUR
COMMITMENT APPROPRIATIONS / PREUZETE OBAVEZE	2014-2020	%	Total 2007-2013		
1. PAMETNI I INKLUZIVNI RAST	450.763	47,0%	446.310	44,9%	4,5
1a. Konkurentnost za rast i zaposlenost	125.614	13,1%	91.495	9,2%	34,1
1.b. EST kohezija	325.149	33,9%	354.815	35,7%	-29,7
2. ODRŽIVI RAST: PRIRODNI RESURSI	373.179	38,9%	420.682	42,3%	-47,5
od čega: tržišna politika i direktna plaćanja	277.851	28,9%	330.085	33,2%	-52,2
3. BEZBJEDNOST I GRAĐANSTVO	15.686	1,6%	12.366	1,2%	3,3
4. GLOBALNA EVROPA	58.704	6,1%	56.815	5,7%	1,9
5. ADMINISTRACIJA	61.629	6,4%	57.082	5,7%	4,5
od čega: Adm. Troškovi institucija	49.798	5,2%			
6. Kompenzacije	27	0,0%	921		
UKUPNO PREUZETE OBAVEZE	959.988	100%	994.176	100%	-34,2
% od bruto nac.dohotka	1,00%				

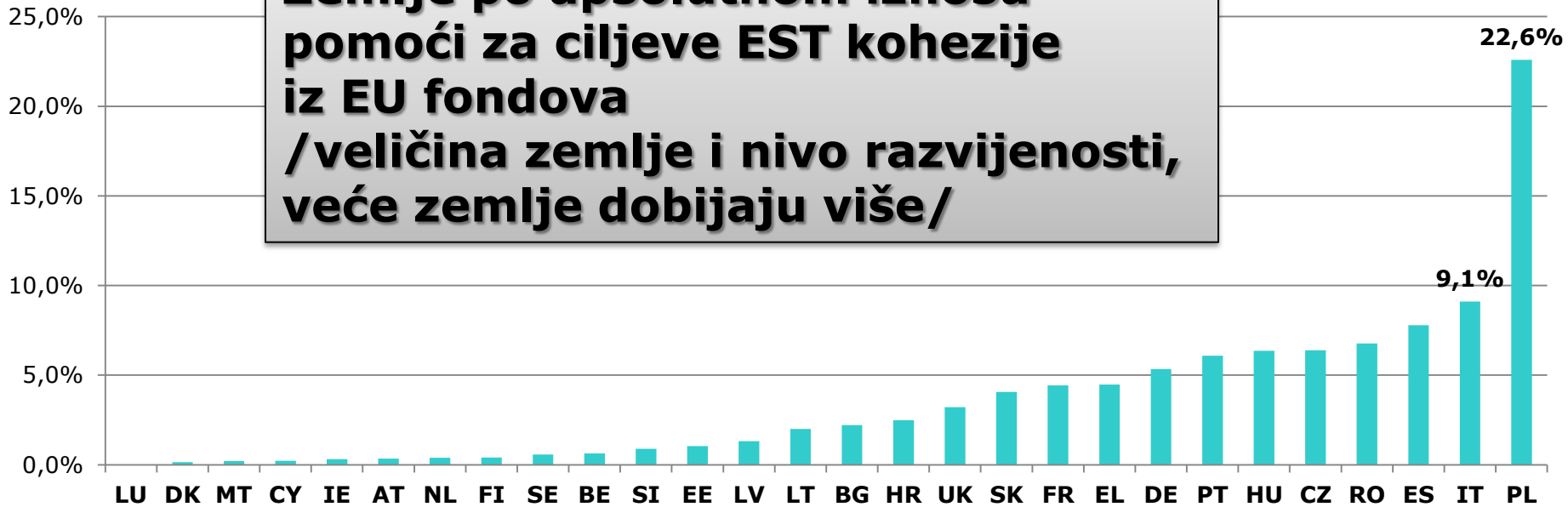
UKUPNO RASPOLOŽIVA PLAĆANJA	908400
% od bruto nac.dohotka	0,95%
Margina	0,28%
Max sopstveni resursi kao % BND	1,23%

CILJEVI KOHEZIJE POLITIKE

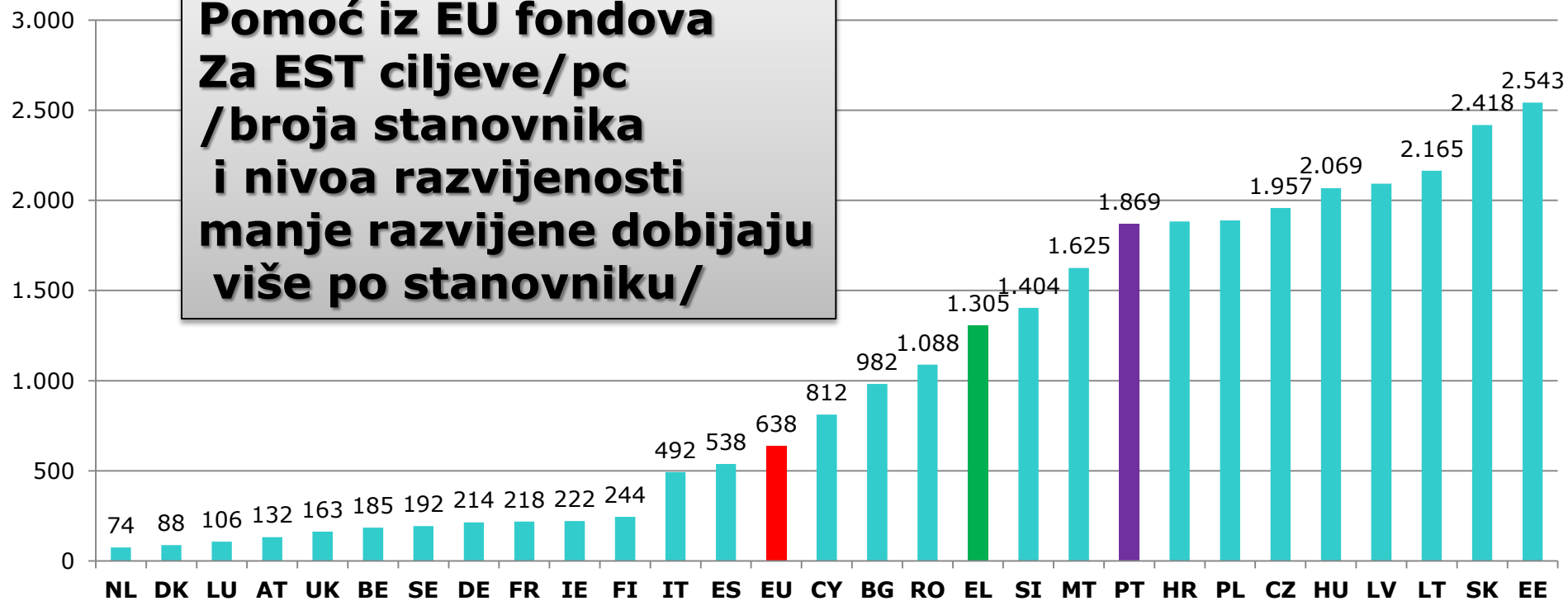
Cohesion Fund	ERDF and ESF				ERDF	Total
	Less developed regions	Transition regions	Special allocation for outermost and sparsely populated regions	More developed regions	Territorial Cooperation	
66.362	164.279	32.085	1.387	49.271	8.948	322.332
21%	51%	10%	0,4%	15%	3%	

Zemlje po apsolutnom iznosu pomoći za ciljeve EST kohezije iz EU fondova /veličina zemlje i nivo razvijenosti, veće zemlje dobijaju više/

Pomoć iz EU fondova Za EST ciljeve/pc /broja stanovnika i nivoa razvijenosti manje razvijene dobijaju više po stanovniku/

12 highlights from the MFF 2014-20

- 1. The EU budget helps people looking for a job (Youth Employment Initiative, ESF; ERDF)**
- 2. More than 4 million young people to study abroad (Erasmus +)**
- 3. More EU funding to support culture (Creative Europe)**
- 4. Scientists bridging the gap between research and market (Horizon 2020)**
- 5. Supporting and encouraging an entrepreneurial culture (COSME)**
- 6. A better connected Europe (Connected Europe Facility, transport, energy, telecommunications)**
- 7. Financial instruments to address specific market failures (loans, guarantees, equity and other risk-sharing instruments, EIB, EIF, I banks, SME initiative, Bond initiative..)**
- 8. Making Europe a clean and competitive economy (At least 20% of the entire budget will be spent on climate-related projects and policies)**
- 9. Meeting the needs of agricultural beneficiaries (70% of agricultural funding in Europe today comes from the EU CAP)**
- 10. Simpler EU funding rules in 2014-20**
- 11. An open and safer Europe for Europeans**
- 12. Helping the poorest in the world**

Institucionalni okvir regionalne politike EU

- MS vode i usklađuju svoje EP na način da ostvare zajednički postavljene ciljeve EST kohezije (regionalne politike)
- **Evropska komisija** – svake tri godine podnosi EP, Savjetu i Ek-soc komitetu i Komitetu regiona – Izvještaj o napretku (Cohesion report)
- Fondovima za finansiranje i sprovođenje Regionalne politike upravljaju njeni Generalni direktorati
- **1. Generalni direktorat za regionalnu politiku** (ERDF; KF; dio IPA; Fond za solidarnost)
- **2. Generalni direktorat za zapošljavanje , socijalnu politiku i inkluziju** (ESF, Evropski fond za prilagođavanje globalizaciji)
- **3. Generalni direktorat za proširenje** – opšta koordinacije i koordinacija pristupnih pregovora
- Važan je i **Generalni direktorat za poljoprivredu i ruralni razvoj**

Evropski savjet, EP i Savjet –
donošenje propisa, usvajanje odluka,
budžet, prihvatanje izvještaja

**Predstavljanje regionalnih i lokalnih
interesa na nivou EU:**

1. Savjet opština i regiona Evrope (od 1951,
osnovan u Ženevi, obuhvata preko 100.000 lokalnih i regionalnih vlasti iz 29 država
članica CoE)

2. Skupština evropskih regiona (1985, Strazbur,
preko 300 evropskih regiona, koji zajedno politički nastupaju pred EU institucijama

3. Komitet regiona (osnovan UEU, 1992, čine ga predstavnici
lokalnih i regionalnih vlasti, Brisel, svaka MS ima od 5 do 24 člana, savjetodavno tijelo
Komisiji, konsultuje se u procesu donošenja svih odluka u vezi sa regionalnom
politikom EU, nakon Lisabona)